

opponent, dan zal je voluit voor je eigen voordeel gaan. In een sterk gepolariseerde context is het compromis daarom erg kwetsbaar en moeilijk te bereiken.'

Politieke partijen

Als politiek denker buigt Rouméas zich over de vraag hoe het sluiten van een compromis geruggesteund kan worden. De ene democratische staatsinrichting leent zich namelijk beter voor het compromis dan de andere: vergelijk het tweepartijstelsel in de Verenigde Staten met de evenredige vertegenwoordiging in Nederland waar het bouwen van een coalitie de kwintessens is.

De schaduwzijde is dat politieke partijen kritiek kunnen verwachten als ze tijdens coalitieonderhandelingen 'te veel' inleveren. 'Dat is typisch voor de ambivalente kijk op het compromis', reageert Rouméas. 'Aan de ene kant worden compromissen gezien als een noodzakelijk onderdeel van democratische politiek, zelfs als waardevol. Aan de andere kant worden mensen die compromissen sluiten gezien als zwakke figuren met een gebrek aan integriteit. In het abstracte worden compromissen gekoesterd, maar in de praktijk worden ze veracht. Dat geldt niet alleen in Nederland.'

Deliberatieve platvormen

Samen met collega Anna Mikhaylovskaya onderzoekt ze ook digitale democratische platformen, zoals LiquidFeedback. 'Dit zijn deliberatieve platformen waarvoor burgers uitgenodigd worden te discussiëren over beleidsadviezen', verelt Rouméas. 'De PhD-student en ik denken na over hoe de opzet van zo'n platform kan helpen bij het sluiten van compromissen, bijvoorbeeld door compromis-scenario's te schetsen die burgers kunnen bekijken.'

In de Spaanse hoofdstad Madrid heeft de gemeenteraad het platform Decide Madrid opgericht, dat burgers budgettaire keuzes laat maken. Een vergelijkbare proef met 'participatieve budgettering' heeft gedraaid in de Groningse Oosterparkwijk, waar Élise Rouméas ook zelf woont. 'Dit wordt digitale democratie genoemd.'

Een conflictoplosser

'Ik word nooit zat van dit onderwerp', zegt de Franse filosoof. 'Ik denk dat het komt doordat ik zelf een conflictoplosser ben. Het blijft voor mij een erg persoonlijk onderwerp. De laatste 3,5 jaar werk ik op de Campus Fryslân als leidinggevende. Ik ben directeur van het bachelorprogramma Global Responsibility and Leadership geweest, ik ben het hoofd ad interim van het departement geweest. Compromissen zijn dagelijkse praktijk voor mij.'

FOTO REVER BOXEM

DE KOERS VAN SCHERPEN

OPGETEKEND DOOR MARJAN BROUWERS

Kerstcadeau? Een nieuwe wind!

Een stabiele regering die de problemen gaat oplossen. Wat zou dat een fantastisch cadeau voor onder de kerstboom zijn. De formatie is nog maar net begonnen maar ik reken op een nieuwe wind met een regeringsploeg die gaat investeren in innovatie, wetenschap en hoger onderwijs en brute bezuinigingen achterwege laat.

Een ander kerstcadeautje dat ik graag zou uitpakken is een einde aan de doorgeschoten internationaliseringsdiscussie. Om de projecten in het kader van *Nij Begun* van de grond te krijgen hebben we al die jonge talenten hard nodig, waar ze ook vandaan komen. Dat onze studenten – nationaal en internationaal – een betaalbaar dak boven hun hoofd nodig hebben, spreekt voor zich. Als het komende kabinet onnodige woonregels afschaft, zou dat al heel veel schelen.

Ik hoop ook dat deze ploeg ons laat doen waar we goed in zijn. Bijvoorbeeld in de geplande, energiezuinige AI-fabriek hier in Groningen, die ervoor moet zorgen dat we digitaal onafhankelijk worden. De ontwikkelingen gaan razendsnel, maar AI is nog lang niet perfect. Ik vind het zelf een leuke uitdaging om chatbots die onzinnige antwoorden geven uit te dagen, totdat ze het opgeven. Meer dan eens gelukt. Dat zoveel mensen volledig vertrouwen op de antwoorden van chatbots, zoals voor de verkiezingen, is natuurlijk problematisch. En wat betekent de snelle AI-ontwikkeling voor ons onderwijs, voor onze cognitieve en creatieve vaardigheden? Juist daarom moeten we investeren in multidisciplinair onderzoek naar bijvoorbeeld algoritmes, cybersecurity, digitale geletterdheid en de ontwikkeling van traceerbare, verantwoordelijke AI-toepassingen. Dat willen we niet alleen vanuit technisch perspectief doen, maar samen met onderzoekers en studenten van ál onze faculteiten.

Nederland is een land van coalities en compromissen. Ook daar valt veel over te zeggen: lees maar het politiek filosofische openingsverhaal over compromissen. Ik weet dus best dat een nieuw kabinet niet al onze wensen zal vervullen. Toch heb ik hoop. Een goede onderzoeker gaat mee met de tijd. Wie had twintig jaar geleden kunnen bedenken hoe groot AI zou worden? Of hoeveel ons onderzoek naar andere batterijtechnieken kan betekenen voor de energietransitie? Kansen blijven komen en als universiteit staan wij klaar om op de volgende trein naar de toekomst te springen. Met die opwekkende gedachte wens ik jullie allemaal alvast een sprankelend nieuwjaar.

Jacquelin Scherpen rector magnificus

Dertig dagen **Gronings bakken**

Hoe tof zou het zijn om op zoek te gaan naar traditionele Groninger gerechten die passen bij een bijzondere dag in het jaar, bedacht historica **Sanne Meijer** toen ze weer eens iets lekkers uit haar oven haalde. In haar *Gronings Bakboek* staan dertig Groningse recepten die zijn gekoppeld aan dertig bijzondere dagen van het jaar. 'Die recepten heb ik gecombineerd met verhalen over de Groninger geschiedenis, taal en cultuur. Zo is het een boek geworden dat ook leuk is voor mensen die niet dol zijn op bakken.'

MARJAN BROUWERS

Bakken is al heel lang een van Sanne Meijers favoriete hobby's. Op zoek naar traditionele gerechten dook ze in oude bronnen en vond allerlei vergeten heerlijkheden. 'Zoals doemkes, koekjes om met Sint-Maarten uit te delen, en fieterknuten, zoet witbrood met krenten in de vorm van een stoetkerel met Sinterklaas.' Ze schreef er blogs over op haar website en kreeg zoveel positieve reacties dat ze begon te fantaseren over een boek, niet alleen voor mensen die graag bakken, maar voor iedereen met een hart voor Groningen.' Dat boek werd het *Gronings Bakboek*, dat in oktober is verschenen bij Uitgeverij Passage.

Patriottische dominees en witte juffers

Meijer: 'Ik heb traditionele recepten uitgekozen, maar heb ook zelf nieuwe recepten ontwikkeld, met een knipoog naar de Groningse geschiedenis.' Zoals de Prinsenen Patriottentaart op Koningsdag met het verhaal over de patriottische dominee Dekens die het in 1787 aan de stok kreeg met de Oranjegezinde dorpelingen van Zandweer. Voor Halloween bedacht ze de Witte Juffertaart, met pompoen, en probeerde ze te achterhalen wanneer de pompoenteelt in Groningen was begonnen. 'Dat bleek al tweehonderd jaar geleden te zijn, alleen wist men toen nog niet dat je pompoenen ook kon eten.'

Haar favoriete recept heeft ze van haar oma gekregen. 'Nog altijd gaan alle vrouwen uit mijn familie vlak voor Oud en Nieuw bij elkaar zitten om Nieuwjaarsrolletjes te bakken en bij te kletsen rond de grote tafel. Dat vind ik echt een heel fijne familietraditie.'

Bijzondere tradities

Voor de hoofdstukken over het Ramadanfeest, Bevrijdingsdag, Ketikoti, de bevrijding van Voormalig Nederlands-Indië en Onafhankelijkheidsdag van Indonesië nodigde ze vijf gastschrijvers uit om hun eigen recepten in te brengen in combinatie met de bijbehorende verhalen. 'Zo heb ik van de Groningse dichteres Inge Zwerver het recept gekregen van de oorlogstaart van haar moeder en

OTTO KALKHOVEN

beschrijven Esin Narman en Ilknur Eraslan van de stichting Multiculturele Vrouwen Veendam hoe je gerolde baklava maakt.'

Goedgevuld het nieuwe jaar tegemoet

'Ik dacht altijd dat iedereen in Groningen, net als vroeger bij ons in Ter Apel, op oudejaarsdag spekkendikken bakte in de garage. Niet dus. Spekkendikken horen bij de oudejaarstraditie van het Oldambt en Westerwolde, Drenthe en de streek net over de Duitse grens. Als je er een paar op hebt, ga je met een goedgevulde maag het nieuwe jaar in.' Het recept deelt Meijer graag met de lezers van *Broerstraat 5*. 'Traditioneel maken we spekkendikken met worst en spek, maar ze smaken ook heerlijk met stukjes vegetarisch spek en plakjes aangebraden vegetarische braadworst.'

Sanne Meijer (1993) behaalde aan de RUG haar BA geschiedenis in 2015 en haar MA internationale veiligheid in 2017. Als historica en ondernemer brengt zij onvermoeibaar Groninger geschiedenis, cultuur en erfgoed voor het voetlicht bij een breed publiek. Ze doet dat via sociale media, boeken, podcasts, lezingen, radio- en tv-optredens, lespakketten en blogs.
www.sannemeijeronderweg.nl

Spekkendikken

Ingrediënten voor 45 spekkendikken

- 400 g roggemeel (of glutenvrij boekweitmeel)
- 200 g tarwebloem (of glutenvrije bloem)
- mespunt zout
- 1 el gemalen steranijs
- 100 g lichtbruine basterdsuiker
- 250 g keukenstroop
- 125 g gesmolten boter + likje om in te vetten
- 5 eieren
- 600 ml melk
- Groninger droge worsten, in 90 dunne plakjes gesneden of plakjes aangebraden vegetarische braadworst
- 15 plakken katenspek of vegetarische speckjes, in 45 stukjes gesneden

Bereidingswijze

Maak het beslag de avond van tevoren. Meng het roggemeel, de tarwebloem, het zout, de gemalen steranijs en de suiker door elkaar. Voeg de keukenstroop, gesmolten boter, eieren en melk toe. Roer met een garde goed door, tot alle ingrediënten vermengd zijn en er geen klontjes meer in het beslag zitten. Bedek de kom met plasticfolie of een theedoek en zet weg op een koele plek, maar niet in de koelkast. Verwarm de volgende dag het kniepertjesijzer op stand 3 of 4 en vet in met een heel klein beetje boter. Tussen het bakken door moet je het af en toe weer invetten. Leg twee plakjes worst op het ijzer en lepel er wat beslag op (ongeveer 3/4 van een ijsboltang). Druk er gelijk een stukje spek in. Bak circa anderhalve minuut en haal de spekkendik met een spatel of paletmes uit het ijzer. Zorg dat de spekkendik lekker zacht blijft.

Gronings bakboek

Sanne Meijer

WWW.UITGEVERIJPASSAGE.NL € 27,50

Gedreven revalidatiearts leert bij Comenius luisteren en reflecteren

Op zijn vijftiende wist Jan Geertzen al dat hij revalidatiearts wilde worden. Dat hij ook carrière zou maken als bestuurder en hoogleraar had hij toen niet kunnen bedenken. ‘Zoals de meeste artsen heb ik nooit een opleiding tot leidinggevende gevolgd: het was learning on the job.’ Pas veel later in zijn loopbaan leerde hij tijdens twee Comenius-programma’s beter te luisteren en reflecteren. ‘Dat had ik echt veel eerder moeten doen.’

TEKST: MARIAN BROUWERS
FOTO: MICHEL POODT

Na zijn studie aan de Universiteit Utrecht belandde Geertzen in Groningen voor de opleiding tot revalidatiearts. ‘Daar zat ik dan als enige Brabander. Ik had geen vader die arts was, had nooit op het corps gezeten en vond het lastig om ertussen te komen. Maar toen ik klaar was, vroegen mijn bazen of ik wilde blijven. Bijna veertig jaar later ben ik hier nog steeds.’

Altijd pijn

Hij specialiseerde zich op het gebied van amputatie van de benen en complexe pijnklachten en hield zich in het bijzonder bezig met patiënten die vanwege hun pijn een sterke amputatiewens hebben. Naarmate zijn reputatie op dit terrein groeide, kwamen steeds meer patiënten uit heel Europa hiervoor naar Groningen. ‘Het lastige is dat er medisch vaak niets te vinden is om de pijn te verklaren. Ook is er meestal geen sprake van onderliggende psychologische problemen. Zeker is dat deze mensen dus wel altijd pijn lijden. Uiteindelijk hebben we als team een protocol opgesteld om te kunnen bepalen wie wel en wie niet in aanmerking komt voor amputatie. Door de jaren heen ben ik weleens uitgemaakt voor “slager”, maar dat is onzin. Slechts een op de tien patiënten

komt door ons protocol heen en in totaal hebben we in dertig jaar tijd bij zo’n zeventig mensen een ledemaat geamputeerd.’

Tegenwoordig is Geertzen vooral bestuurder: hij is voorzitter van het bestuur van het UMCG Centrum voor Revalidatie, hoofd van de afdeling Revalidatiegeneeskunde en hoogleraar. Hij ziet nog alleen patiënten als begeleider van zijn assistenten. ‘Tijdens de coronaperiode bleven patiënten weg. Toen die tijd voorbij was, kregen we meer patiënten met een amputatiewens binnen dan we aan konden. We hebben toen gezorgd dat zij in hun eigen omgeving terecht konden voor hun behandeling en daarmee heb ik in feite mijn eigen specialisatie opgeheven. Ook ben ik geminderd met mijn wetenschappelijk onderzoek en neem ik geen nieuwe promovendi meer aan. Als onderzoeker moet je met de poten in de klei staan. Als dat niet zo is, kun je er beter mee stoppen.’

Schandalige bezuiniging

Toch liet hij weer van zich horen toen de zorgverzekeraars vorig jaar bekend maakten dat ze de vergoeding voor de behandeling van chronische pijnklachten wilden stopzetten. Een schandalige bezuiniging, vindt

hij. 'Men beweert dat deze behandeling niet voldoet aan de stand van de wetenschap en de praktijk, omdat het niet altijd duidelijk is wat precies wel en wat niet werkt. Dat komt omdat deze patiënten een pijnprogramma volgen waarbij ze te maken krijgen met een interdisciplinair team. We hebben dertig jaar lang tal van studies uitgevoerd en we zien dat veel patiënten echt opknappen door ons programma en hun leven weer kunnen oppakken. De zorgverzekeraars vinden dat deze patiënten maar naar de huisarts moeten gaan en dan moet die het maar verder uitzoeken. Dat is natuurlijk onzin: dan weten we zeker dat de pijn blijft. Dat mogen en kunnen we echt niet toestaan.'

Kennismaking met Comenius

Hij kwam voor het eerst in aanraking met Comenius toen hij als bestuurder een grote reorganisatie moest leiden. 'Dan moet je ook als bestuur herijken. Dan kun je samen door de modder kruipen of een vlot bouwen, maar daar kon niet iedereen zich in vinden. Comenius heeft toen een programma verzorgd met interessante sprekers, zoals dichters, filosofen, theologen, kunstenaars en intensieve onderlinge gesprekken. Eerst dacht ik: interessant, maar wat heb ik eraan om te weten hoe een molecuul zich verhoudt tot het heelal? Maar op een gegeven moment lukt het toch de context te vertalen naar je eigen situatie. Ook de onderlinge gesprekken verliepen goed. Natuurlijk schuurde het af en toe, maar zo leer je ook veel over elkaar. Toen mijn beide collega bestuurders een paar jaar later vertrokken, heb ik met hun opvolgers een verkorte versie van dit programma gevolgd.'

Chaos en contrasten

Op een gegeven moment wilde Geertzen even afstand nemen van zijn werk en vroeg een sabbatical aan. 'Dat bleek lastig te realiseren, maar ik kreeg wel de kans om enkele Comenius-programma's te volgen. Ik heb eerst een leiderschapsprogramma in het Midden-Oosten gedaan en later de Comenius Wandeling in Nijmegen. Met die wandelgroep heb ik overigens nog veel contact: we gaan regelmatig samen een dag wandelen. Het mooie is dat je dankzij zo'n groep een nieuw netwerk opbouwt van mensen in leider-

schapsfuncties. Die kun je altijd bellen als je ergens mee zit. Dat is wat mij betreft de bijvangst van deze programma's.'

De meeste indruk maakte de reizen door het Midden-Oosten. Geertzen: 'Ik heb er vroeger als arts gewerkt en heb er veel over gelezen. Toch had deze reis meer impact dan ik had verwacht. In Jeruzalem verbleven we bijvoorbeeld in een Oostenrijks klooster aan de kruisweg. Zodra je de deur uitstapte, stond je in de chaos: overal militairen met grote geweren, Palestijnen, orthodoxe Joden, hordes toeristen en biddende Christenen. Dan merk je pas hoe groot de tegenstellingen

'Ik had
dit veel eerder
moeten doen'

zijn. Ik heb zelden mensen meegemaakt die zo overtuigd zijn van hun eigen gelijk. Wie je ook sprak, allemaal vinden ze dat de rest van de wereld fout is en zij zelf niet. Dat is bij mij hard aangekomen. Ik besepte opeens: dit komt nooit meer goed. Die contrasten waren zo groot, ik zal dat nooit vergeten.' Positief vindt hij de momenten waarop de deelnemers elkaar hun sleutelverhalen vertelden. 'Dat zijn verhalen over de momenten die bepalend zijn geweest voor de rest van je leven. Je vertelt die verhalen in alle openheid aan elkaar in de wetenschap dat alles wat je zegt in de groep zal blijven. Dat vond ik heel mooi.'

Praten over zijn passie

Inmiddels is Geertzen ook actief als spreker tijdens het Nederlandse Leiderschapsleergang van Comenius. 'Dan krijg ik de kans om te vertellen over mijn passie voor mijn vak als revalidatiearts. Dat doe ik samen met Vincent, een vriend van mijn zoon. Vincent heeft kort na zijn bachelor Tandheelkunde zijn nek gebroken na een duik in het Paterswoldsemeer. Sindsdien kan hij alleen nog praten en één hand

bewegen. Samen laten we de deelnemers zien wat veerkracht is. Vincent vertelt over de obstakels die hij tegenkomt in zijn leven, maar laat ook zien hoe vastbesloten hij is om zijn hart te volgen. Zo woont hij zelfstandig en is hij weer gaan studeren. Het is mooi om te zien hoeveel indruk hij maakt op de deelnemers. Ik hoop dat ze zich daardoor bewust worden van wat je tegenkomt als je een beperking hebt. En ook hoe beroerd het in Nederland is gesteld onder andere met de toegankelijkheid. Wie weet vertellen ze dit verhaal verder en helpt dat om de wereld voor mensen als Vincent toegankelijker te maken.'

Luisteren en reflecteren

Als leider is hij sinds het volgen van de Comenius-programma's nog beter gaan luisteren, zegt hij zelf. 'Ik was altijd nogal directief en nam zelden een blad voor de mond. Ik heb geleerd om reflectiever te zijn, mensen nog meer de kans te geven om hun kant van het verhaal te vertellen zonder meteen in te vullen. Die zelfreflectie is echt gekomen door de reis naar het Midden-Oosten. Achteraf gezien had ik dat veel eerder moeten doen. Ik ben anders naar de wereld gaan kijken en oordeel minder snel dan vroeger. Volgens mijn omgeving ben ik ouder en milder geworden, maar ik weet zeker dat die ervaringen in het Midden-Oosten en ook het wandelen rondom Nijmegen mij meer hebben gebracht als mens en als leider dan ik ooit had kunnen denken.'

Aanmelden of
kennismaken?

Jelle Koppelman, Clara Smits en
Karen Meulenkamp adviseren u graag.
Neem contact met ons op via
033 - 422 99 29 of mail naar
info@comeniusleadership.nl

Exploring wise
leadership together

comenius³⁰
JAAR